

Móðurmálið er besta amboðið

-tá skúlabørn skulu ognar sær vitan

Landskúlafrýsingin hefur tikið boðskapin "Lesiárið 1990" til eftirtektar. M.a. var skipað fyri skeiði í máí mánaða, har einir 30 fólkskúllærarar lutiðku. Hetta vóru lærarar, ið hava áhuga fyri at undirvísa lesiveikum næmingum.

35 LÆRARAR

Í farni viku var aftur skeið fyri fólkskúllærarum, har 35 lærarar luttóku. Hesuferð vóru skeiðevnini um byrjunarundirvísing, har serligur dentur varð lagdur á at lata málsligu fatanina og royndirnar hjá næmingunum annars koma til sín rætt í lesimenningini.

Jytte Jørdal, leiðari á spesialskúlaundirvísingini á Læraraháskúlanum í Danmark, var skeiðleiðari. Jytte Jørdal hevur verið fólkskúllærari í 25 ár, har hon undirvísti í danskum og tónleiki hálva tíð og hin partin undirvísti hon lesitarnaðum børnum.

Seinastu 10 árin hevur hon arbeitt við brekaðum børnum í royndini at læra tey at lesa og skriva. Í 1970 tók hon við starvinum sum skeiðleiðari á Danmarks lærerhøjskole og gjødist seinni leiðari á deildini fyri serundirvísingini. Jytte Jørdal hevur skrivað nógvar bókur um serundirvísing. Seinast hevur hon skrivað bókina um ein danskan skúla flokk, sum kom til Føroya at vitja. Bókin, sum er ætlað til undirvísing í 7-8 flokki, hevur Hallgerð Hansen seinni umsett til føroyskt, undir heitinum: "Vinir í Føroyum".

AVMARKAÐ VERÐ

Tá skeiðið var liðugt, settu vit Jytte Jørdal spurningin, um nýttar børn hava truplari við at læra at lesa og skriva, enn áðrenn t.d. sjónvarpið og tey elektronisku spølini komu?

Jytte Jørdal: Hóast hetta hevur mangan hevur verið nevnt, so er tað ikki prógvað. Kortini víta vit, at børnini ikki hava so breiðan sjónarring longur, og at teirra verð er

Jytte Jørdal, leiðari á deildini fyri serundirvísing á Danmarks lærerhøjskole: - Tað hevur ongantið verið so umráðandi sum nú, at veita skúlabørnum holla frálæru í lesing og skrivning. Allar útbúgvingar krevja tað, tí hóast tú skalt hava handverkaraútbúgving, so fæst hon ikki í dag, uttan skúlagongd.

Á myndini Hallgerð Hansen og Jytte Jørdal
Mynd: Kalmar

avmarkað, eitt nú tí børnini ikki tosa so nógv við tey vaksnu. Hetta er ivaleyst ein av avleiðingunum av nútíðarsamfelagnum, av tí foreldrin ikki eru so nógv saman við børnum sínum, lesa kanska ikki søgur fyri teimum o.s.fr.

- Tað hevur tó ongantið verið so umráðandi sum í dag, at børnini fáa holla frálæru í lesing og skrivning, av tí at allar útbúgvingar í dag krevja, at tey eru fôr fyri tí. Áður

finnu tey ungu handverkaraútbúgving ella fóru á hægri lærustovnar at lesa. Í dag er støðan tann, at tú ikki kanst fáa útbúgving, sum ikki eisini krevur skúlagongd. Hóast handverkaraútbúgving, so gongur henda í dag gjøgnum tekniskar skúlar, har tú noyðist at nýta teldu t.d. og tá er tað neyðugt at duga at lesa og skriva. Hetta setur stórra krøv til ungdomin og munurin millum tey sum klára seg væl og tey, sum ikki hava henda førleika, verður sjónligur.

NÚTÍÐAR TILFAR

Hallgerð Hansen, ein av stigtakarunum til skeiðið, sigur við Sosialin, at føroysk børn eru ymisk í førleika, tá tað kemur til lesing og skrivning. Eg haldi, at tey børn, sum duga væl fáa stórra vitan, meðan tey sum ikki duga so væl; verða enn verri fyri, sum frálæru.

- Okkara trupulleiki er kanska eisini, at vit hava so lítið frálæru tilfar, sum snýr seg um nútíðar gerandisdagin og tað sum börnini kenna seg aftur í.

- Júst hetta skeiðið hevur lært okkum, hvussu umráðandi tað er at hava viðkomandi tilfar at geva børnunum. Vit skulu byggja á vitanina hjá børnunum og ganga út frá teimum sjálvum. Lesi-tilfarið er oftanini ikki eftir teirra vitan, og tí er torført at vekja áhuga teirra.

- Vit mugu tí royna at fáa lættari lesi tilfar til vega, eitt nú føroyskar teknirøðir og tilfiki. Tað kundi verið áhugavert, um vit kundu fingið føroyskar rithøvundar at gera skúla tilfar, har imunurin millum tali- og skrivmálið ikki er so stórur.

VITAN UM MÓÐURMÁLID

- Eitt er púra vist, sigur Hallgerð Hansen at enda. Tað átti at verið soleiðis, at børnini - sum her er talan um á byrjunarstigi - áttu at fingið møguleika at fáa vitan sína gjøgnum móðurmálið.

Dagny

Altjóða Lesiárið 1990

Føroya Skúlafrýsingar - Bókabíbliotek - Landsmiðstøðin - Fyrir undirvísingarnám

Ungur nemur gamal fremur

1990 — altjóða lesiár Plakat

»Ungur nemur — gamal fremur«.

1990 er alheims lesiár. Nú skal av álvara arbeiddast við hesum tydingarmiklu amboðum í øllum livsins fornum — lesingini og skrivningini.

Treytin fyri og torvurin á samskipti manna og landa millum broyrist og setur alt størri krøv til førleika hins einstaka. Amboðið at duga væl at lesa og skriva tykist at vera tað mest neyðuga í hesum sambandi.

Einki er at ivast í, at allarfestu foroyingar, børn sum vaksan, duga at lesa. Men spurningurin er um vit nýta og venja henda førleika nóg døgliga. Eisini mugu vit minnast til, at tað eru nógv, ið hava trupult at ognar sær skrivaða orðið. Hvønn einasta dag má lesi- og skrivihugurin hjá tí einstaka — bæði ti veika og tí stinna lesaranum — stimbrast. Í informationstíð okkara, er vandi fyri at gloyma amboðið til frama fyri ta vaksandi nøgdina av vitan.

Innan skúlagátt verður tað skúlaárið 1990-91, ið er lesiár. Dentur verður lagdur á góða skúlabyrjan og mennandi frálæru í lesing fyri øll. Meira verður at frætta frá Skúla-myndugleikunum og ráðgevvum okkara um hetta.

Bæði gerandisdagurin, persónliga menn-

ingin og altjóða samskiptið setur stór lesi- og skrivkrøv. Tað er ein mannaárættur at sleppa at oysa úr teirri ótømandi keldu, ið skrivaða orðið er. Hetta er boðskapurin, lesiárið 1990 ber okkum.

UNESCO — arbeidsnevndin í ST, ið virkar fyri at tryggja øllum somiligar útbúgvingarumstøður, hevur sett sær fyrri, at 1990 skal vera alheims lesiár. Í arbeidinum at tryggja frið og framburð í heiminum, er hvøðs-treytin, at øll duga at lesa og skriva, hava fritt at hugsa, tala. Hetta sýnist sjálvsagt, men er tað verri enn so mangan staðni í heiminum.

At strika undir, at vit eisini í Føroyum taka tiltakið í álvara, hevur Føroya Skúla-bókgarunnur, Bókadeild Føroya Lærarafelags og Landsmiðstøðin fyri undirvísingarmóðir givið út plakatið við heitinum »Lesiárið 1990 — ungur nemur, gamal fremur«. Plakatina hevur Olivur við Neyst gjørt, hon verður send øllum skúlum og fleiri almennum stovnum í sambandi við lesiárið 1990, men fæst eisini í bókabúðunum. Kostnaður 40 kr.